

Глава 7

Номотетична педагогика закономерности и принципи

1. Принципи в Предучилищната педагогика.
2. Форми за работа.
3. Методи за работа.

1. Принципи в Предучилищната педагогика.

Проблемът за принципите принадлежи към главните методологически проблеми на педагогическата наука в общите основи на педагогиката. Принципите са неразривно свързани и помежду си и със същността и закономерностите на възпитателния процес, от който произтичат. В това време, те правят възможно осъществяването му. Явяват се и системообразуващ основен компонент на възпитателната система. Пряка е и тяхната връзка с целите на възпитанието и водещите идеи в осъществяването му, представени в педагогическите парадигми.

Думата “принцип” има латински произход “*principium*” и означава основа, начало, основание. Значението ѝ се определя като ръководно начало в живота, възглед, убеждение. в житейски смисъл. В по-широк научен смисъл под принцип се разбира основно начало, изходно положение на наука, теория, учение. В първото значение думата принцип се свързва тясно с ръководните начала, които регулират човешкото поведение и пряко произтичат от моралните норми и нравствените ценностни ориентации на субекта. Във второто значение се разбира като основни положения на наука, предметна област или дисциплина, концепция, учение, направление, движение.

Като всяка друга, така и предучилищната педагогика обосновава свои принципи и подходи на изследване, които са по същество нейните методологически основи. На свой ред тя е изградена върху основни положения, някои от които са напълно доказани закони, други закономерности, а трети очевидни истини и аксиоми, Налице са и постулати /не очевидно положение, прието без доказателства за изходно положение/.

Принципът е ръководното положение, което се взема за изходна гледна точка при мисленето и съзнателното поведение. В този смисъл е определянето му като действителен. В основата на принципите са налице различни гледни точки - нравствени и естетически, политически и икономически, религиозни и атеистични и др.

В. Вунд изтъква, че "никой не отрича значението на принципите в духовните науки, но има много мнения относно размера на тяхното значение" или с други думи казано, субективната оценка затруднява обективното установяване на значението на основните принципи. Самите те, също произтичат от водещи идеи, които са субективни по характер и са пряко подчинени на целите-също субективни по вид, макар и с обективни основания. В този смисъл е актуален въпросът за критерия или принципа по който той бива оценаван.

Като разглеждат този въпрос, класиците на педагогиката говорят за педагогически закони и правила. Още създателят на педагогическата наука Я. А. Коменски пренася естествените закони, от природните явления върху обществения живот-респективно върху педагогическите явления. Той формулира и конкретни принципни правила на възпитанието във "Велика дидактика". Те са отнесени главно към формирането на нравствени добродетели, "привичка за труд, като е важно, че "развитието на добродетелта трябва да започва от най-ранна възраст, преди порокът да овладее душата"

Й. Х. Песталоци също говори общо за педагогически закони и нарича "велик закон" това, че "всеки предмет действа на нашите сетива в зависимост от неговата близост или отдалеченост". Така бива обоснован принципа за нагледност. Във "Въведение в педагогическа антропология".

Според К. Д. Ушински е важно познаването на научните закони за възпитанието. Това, казва той са важните положения, които се отнасят към осъществяването му. Той съветва педагозите да изучават законите на онези психически явления, които следва да управляват и да постъпват като се съобразяват с тези закони и с онези обстоятелства, в които искат да ги приложат.

Този принцип е добър ориентир и стабилна основа при осъществяване на практическа дейност в полето на възпитанието и според Ушински би предпазил педагозите от увлеченията в рецепти и наставления при възпитанието.

В "Ръководство за подготовка на немските учители" Фр. Дистерверг изразява желанието си и реализира намерението си да като превръща определен брой педагогически принципи в конкретни указания, насочени към учителите. Той структурира ръководството, съдържащо едно хомогенно цяло от изисквания и предложения. Формулирани са така, че да бъде стимулирана личната дейност на детето по време на педагогическия

процес. Те са преди всичко във връзка с преподаването. Независимо от това, те надхвърлят посочената реалност, излизат извън този процес. Становището на Дистерверг е, че “принципите на обучението стават принципи на възпитанието”, съгласувано с човешката природа и законите на развитието ѝ.

Социалният педагог-утопист Р. Оуен отделя основно внимание на законите на организирането на възпитанието в своята “Универсална рационална конституция, основана на неизменните закони на природата за управление на новите селища предназначена за всички хора”. Той категорично твърди, че законите определят принципите на възпитанието и че “докато съществува заблуждение относно принципите, то неизбежно ще води до все по-големи злини в практиката”.

За М. А. Кондорсе принципите на възпитание са принципи на морала, преподаван в училищата. Те са основани върху нашите естествени чувства и върху разума, принадлежащ еднакво на всичките хора. В течение на жизнения цикъл, възгледите на хората се променят, но принципите ще останат непроменими, като самата им основа.

Общият извод от така представената хронология показва, че класиците, са формулирали необходимостта от познаване на закономерностите на психическото развитие на човека и съобразяването с естествения му ход като “основен закон на възпитанието”. Формулираните принципи за съобразяване са не само по отношение на съобразяване с възрастовите особености на развитието, но и с индивидуалните възможности на всеки. Те очертават спецификата на принципите на възпитание без да правят категорично разграничение между тях и принципите на обучението, които се очертават като педагогически закони и принципи.

Съвременното звучене на принципите и в тясна връзка с класическите тези-изискванията за всеобщност, равнопоставеност, достъпност, нагледност, конкретност, целесъобразност, последователност, системност, трайност и др. В края на четиридесетте години на страниците на руския педагогически печат се провежда дискусия за понятийния апарат и категориите на педагогиката, в която се засяга и въпросът за принципите на възпитанието. Уточнява се, че законите са научно-теоретични съждения, а принципите и особено правилата – практически съждения, които са свързани и се отнасят много повече до педагогическата практика и “изкуството на възпитанието”.

И. Ф. Харламов категорично твърди, че установените в науката закономерности обуславят характера на съответната практическа дейност и се проявяват като принципни изисквания към организацията ѝ. Според

него определени принципи на практическата дейност не са изходен пункт на изследване, негов заключителен резултат, доколкото принципите са верни само тогава, когато те съответстват на същността на тази дейност.

Единството и взаимовръзката на педагогическите явления лежи в основата на закономерностите на възпитанието, които Н. И. Болдъров разделя на общи и частни. Общите, според него са единството на обучението и възпитанието, на възпитанието и самовъзпитанието. Частни закономерности са зависимостта на възпитателните въздействия от авторитета и майсторството на възпитателите; законът за движението на колектива и личността.

А. Макаренко също изказва мнение по въпросите за принципите и в голяма степен повлиява на принципите на възпитанието, залегнали в повечето утвърдени класификации през последните десетилетия и у нас

В по-ново време, Л. Попов прави критична оценка на дефинициите за възпитателните принципи. Авторът набляга върху факта, че те са следствие от педагогическите закономерности и тази връзка на принципите със закономерностите не е еднозначна. Първите според него са субективни, докато вторите- обективни. В този контекст са структурирани отношения между формално-логически в три варианта:

- принципите като отражение и следствие от закономерностите;
- като тяхна противоположност;
- без никаква връзка помежду им.

На тази основа авторът прави извод, че само в отделни случаи принципите на възпитанието могат да са следствие от закономерностите, поради което не е уместно тази връзка да присъства като задължителен елемент в дефинициите.

В по-нататъшните си разсъждения, относно субективния характер на възпитателните принципи, авторът прави допускане, че те могат и да противоречат на законите или да не произтичат от тях и нещо повече-това не е така само, когато тези закони са опознати и възприети от субекта, а и когато "опознатата закономерност се превърне и стане принцип".

На базата на различни основания и степен на общност съществува обосноваване на отделните видове принципи в педагогиката. Това са:

- *научно-педагогическите изследователски* принципи, които се отнасят до методологията на педагогиката и съответстват на общонаучните принципи;
- *общо-педагогическите* принципи, които се отнасят до цялостния педагогически процес;
- принципи на *образователната политика* на изграждане.....

научи повече в книгата